

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Хворост О.О., Баранова А.С.

Банки, зокрема комерційні, є однією з найважливіших структур ринкової економіки. Проте в Україні комерційні банки дотепер не посіли гідного місця у системі ринкових відносин. Причиною такої ситуації є безліч економічних і політичних факторів, що повинні бути переборені, щоб вітчизняні банки змогли стати фундаментом формування в Україні справді ринкової економіки.

Становлення національної банківської системи відбувається у вкрай складних умовах. Про це говорить хоча б той факт, що в 1996 році з 228 зареєстрованих банків 30 перебували в стадії ліквідації, а 28 були позбавлені ліцензії. На той же період статутний капітал усіх комерційних банків становив 320 млрд. доларів, тобто близько 0,09 % ВВП. За минулі роки значення цього показника зросло лише до 415,85 млн. євро, тобто проблеми в банківській системі так і не були розв'язані.

За роки незалежності, незважаючи на всі проведені реформи, основні слабкі сторони банківської системи в Україні по суті залишилися без змін, а саме:

- брак капіталу в більшості банків. Банки абсолютно не готові відреагувати на збільшення попиту на кредити у разі економічного піднесення;
- навантаження на портфель кредитів за рахунок проблемних кредитів;
- недостатнє дотримання принципів діяльності комерційних банків.

Національна банківська система створюється в Україні з 1991 р. За даними НБУ, в Україні на 01.12.99 р. зареєстровано 203 банки, із них 30- за участю іноземного капіталу, в тому числі 9- із 100% іноземним капіталом. За період 2001-2005 рр. Іноземні банки знайшли свою нішу на ринку та впевнено її утримують. Слід сказати, що активи банків з іноземними інвестиціями за вказаний період зросли в 2,5 рази, однак вони зростали повільніше, ніж активи місцевих банків. На 01.10.2006 р. серед 12-ти найбільших банків 4 банки контролювалися іноземними фінансовими групами (Аваль, Укрсоцбанк, Укрсиббанк, Райффайзенбанк-Україна). На черзі ще кілька банків. На 01.01.2006 р. частка іноземного капіталу в банківській системі України оцінюється на рівні 22%.

- Найважливішими причинами структурної слабкості банків є:
- складні загальноекономічні умови. У результаті гіперінфляції, що затяглася на роки, була втрачена довіра до банків, у яких вклади населення становлять близько 1 % ВВП.
 - конструктивні помилки у правових основах банківської системи. На відміну від інших країн СНД, в Україні права і повноваження банків визначені не досить чітко.
 - численні факти адміністративного втручання з боку уряду. Це спроби останнього змусити 3 найбільших банки надавати кредити під пільгові відсотки певним підприємствам або галузям промисловості, знову підвищити частку, питому вагу держави в цих банках і впливати на їхню діяльність.
 - не забезпечена гарантія комерційної таємниці. У відповідності зі ст. 52 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банки в Україні хоча і гарантують таємницю за операціями, рахунками і вкладками своїх клієнтів, але ніякої відповідальності за її розголошення в цьому законі не передбачено.
 - Податкове обмеження інтересів як банків, так і їхніх клієнтів. Ще попередній уряд вважав за необхідне встановлювати контроль за всіма фінансовими потоками, відновлювати регулюючі функції держави у фінансово-кредитній сфері.

Останнім часом при обговоренні шляхів стабілізації банківського сектора економіки України постає питання про неякісні кредити, накопичені на балансах комерційних банків. Усе частіше українські підприємства віддають перевагу перед традиційними банківськими кредитами кредитам під цінні папери. Ця тенденція, мабуть, викликана кредитною політикою комерційних банків, що надають кредити вітчизняним підприємствам україноохоче, прагнучи вкладати кошти в цінні папери і одержувати прибуток за допомогою спекулятивних операцій.

Банківська система України розвинута ще дуже слабо, і винна в цьому здебільшого не економічна криза, а помилка органів державної влади, чий законодавчі акти і конкретні дії найчастіше тільки посилюють тиск і здіймають паніку як серед банкірів, так і серед їхніх клієнтів. Тому багато в чому розв'язання проблем банківської сфери залежить від політики уряду, Верховної Ради та інших владних структур й обґрунтованості рішень, які вони приймають.